

*Załącznik do Uchwały Nr Rady Powiatu
z dnia w sprawie przyjęcia do realizacji
Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej
w Powiecie Choszczeńskim na lata 2012-2014*

**Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej –
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Choszcznie**

***POWIATOWY PROGRAM
ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
W POWIECIE CHOSZCZEŃSKIM
NA LATA 2012-2014***

Choszczno 2012 rok

Wprowadzenie

Powszechnie wiadomo, że podstawową komórką społeczną jest rodzina. To tu dzieci otaczane są opieką rodziców, uczą się stawiać pierwsze kroki i wypowiadać pierwsze słowa. To tu dowiadują się co to jest miłość i poczucie bezpieczeństwa. Tutaj też uczą się obowiązków i pracy. Właśnie to najbliższe otoczenie modeluje w młodym człowieku obraz życia codziennego i przygotowuje go do dorosłości.

Myśląc o rodzinie jawi nam się przed oczami obraz mamy i taty, którzy opiekują się swoimi dziećmi. Bywa jednak tak, że właśnie ci dorośli, z różnych powodów nie są w stanie wywiązać się z powierzonego im przez biologię i społeczeństwo zadania opieki nad swoim potomstwem. Problemy często kumulują się i piętrzą pogłębiając niewydolność tych rodzin, zagrażając najbardziej najmłodszemu członkowi rodziny – dzieciom. W sytuacjach takich konieczna jest pomoc innych osób, instytucji i państwa.

Na całym świecie problem dzieci pozbawionych opieki swoich rodziców, można powiedzieć istnieje od zawsze. Początkowo dzieci osierocone czy porzucone brane były na wychowanie przez krewnych lub obcych ludzi, tworzono dla nich przytułki i sierocińce. Zmiany gospodarcze i historyczne, rozwój kultury i cywilizacji doprowadziły do zauważenia narastającego problemu oraz stopniowego regulowania sytuacji dzieci pozbawionych opieki rodziców naturalnych, doprowadzając w konsekwencji do jej instytucjonalizacji.

Pierwsze zmiany o sformalizowanej opiece nad dziećmi porzuconymi w Polsce sięgają siedemnastego wieku, jednak to w dwudziestolecie międzywojennym rozpoczęto tworzenie i wdrażanie przepisów prawnych regulujących wychowywanie dzieci osieroconych. Od tego czasu, w miarę zmieniających się potrzeb i warunków historyczno-socjologicznych przepisy dotyczące pieczy zastępczej były wielokrotnie tworzone na nowo, modernizowane i ulepszone. W ostateczności, jako efekt podejmowania przez państwo problematyki dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych w dniu 1 stycznia 2012 roku weszła w życie Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Dokument ten stał się odrębnym elementem polityki rodzinnej państwa wyznaczającym nowe rozwiązania w zakresie wspierania rodzin i systemu pieczy zastępczej ukierunkowując działania podejmowane przez poszczególne szczeble organizacyjne państwa.

Zadaniem samorządu powiatowego jest wdrażanie systemu rozwoju pieczy zastępczej zawartego w programie obejmującym okres trzech lat. Budowanie lokalnego systemu rozwoju pieczy zastępczej to kompleksowe, zintegrowane działania wielu podmiotów publicznych i niepublicznych oraz ich ścisła współpraca. Program będzie jasno określał cele i kierunki działań podejmowanych na rzecz podnoszenia jakości funkcjonowania pieczy zastępczej. Dzięki utworzeniu i wdrożeniu sieci pomocy w ramach Programu zbuduje się na terenie powiatu zintegrowany system w zakresie wspierania dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych i rodzin podejmujących się opieki nad tymi dziećmi, co wpłynie na poprawę ich sytuacji życiowej oraz ułatwi im funkcjonowanie teraźniejsze i przyszłe, przy jednoczesnym zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli - mieszkańców powiatu choszczeńskiego.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2012-2014 jest więc próbą zbudowania spójnego lokalnego systemu rozwoju pieczy zastępczej.

1. PODSTAWA PRAWNA TWORZENIA I WDRAŻANIA PROGRAMU ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Obowiązek tworzenia i wdrażania programów na rzecz rozwoju pieczy zastępczej nałożony został na samorząd powiatowy przez Ustawę z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z dnia 21 lipca 2011 roku z późn. zm.) zgodnie z :
Art. 180. Do zadań własnych powiatu należy:

- pkt. 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych

zawodowych.

2. INFRASTRUKTURA INSTYTUCJI DZIAŁAJĄCYCH W OBSZARZE PIECZY ZASTĘPCZEJ.

Zgodnie z obowiązującą od dnia 1 stycznia 2012 roku Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zadania w zakresie pomocy dziecku i rodzinie podzielone zostały głównie pomiędzy jednostki powiatowe i gminne. Obowiązki te jednostki samorządu terytorialnego realizować powinny w szczególności poprzez współpracę z sądem i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, organizacjami pozarządowymi oraz środowiskiem lokalnym, dlatego też koniecznym jest diagnoza obecnej infrastruktury instytucji działających na terenie Powiatu Choszczeńskiego w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

2.1. Jednostki o zasięgu gminnym.

2.1.1. Ośrodki pomocy społecznej.

Zadania związane z szeroko rozumianym wspieraniem rodziny realizowane są na terenie Powiatu Choszczeńskiego przez szereg instytucji i organizacji. Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do podejmowania działań w zakresie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka zobowiązane są organy gminne.

Na terenie Powiatu Choszczeńskiego zlokalizowanych jest sześć gmin. Do zadań gminy w zakresie realizacji w/w ustawy należy:

- prowadzenie pracy z rodziną w formie:
 - konsultacji i poradnictwa specjalistycznego,
 - terapii i mediacji,
 - usług takich jak opiekuńcze i specjalistyczne,
 - pomocy prawnej,
 - organizowania grup wsparcia i samopomocowych,
- działanie asystenta rodziny i podnoszenie jego kwalifikacji,
- udzielanie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka w formie:
 - tworzenie i prowadzenie placówek wsparcia dziennego
 - umożliwianie funkcjonowania rodzin wspierających oraz ich szkolenie,
- finansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem,
- opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

W każdej gminie funkcjonuje Ośrodek Pomocy Społecznej, który odpowiedzialny jest za wypełnianie zadań związanych z szeroko rozumianym wspieraniem rodziny:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Choszcznie, ul. Grunwaldzka 30,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pełczycach, ul. Starogrodzka 12,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Reczu, ul. Ratuszowa 17,
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drawnie, ul. Kościuszki 9,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krzęcinie, ul. Szkolna 2,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bierzwniku, ul. Krajowej Rady Narodowej 9.

Obecna oferta wspierania rodziny przez poszczególne gminy w odniesieniu do w/w ustawy wygląda następująco:

Tab. nr 1. Liczbowe zestawienie rodzin korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej¹.

Siedziba Ośrodka Pomocy Społecznej	liczba rodzin korzystających z pomocy w 2011 roku
Choszczno	992
Pełczyce	300
Recz	422
Drawno	529
Krzęcin	453
Bierzwnik	224

Tab. nr 2. Obecna oferta pomocowa Ośrodków Pomocy Społecznej w zakresie wspierania rodziny².

Siedziba Ośrodka Pomocy Społecznej	liczba zatrudnionych pracowników socjalnych	liczba zatrudnionych asystentów rodziny	liczba przeszkolonych rodzin wspierających	liczba placówek wsparcia dziennego	liczba punktów udzielających poradnictwa specjalistycznego
Choszczno	11	0	0	4	1
Pełczyce	7	0	0	5	0
Recz	4	0	0	8	0
Drawno	5	0	0	6	0
Krzęcin	3	0	0	0	0
Bierzwnik	3	0	0	0	0

Jak pokazują powyższe zestawienia liczba rodzin korzystających z pomocy ośrodków czyli rodzin znajdujących się w kryzysie, wielodzietnych, niewydolnych, dysfunkcyjnych jest znaczna, natomiast oferta wspierania tych rodzin oraz wychowywanych przez nie dzieci jest bardzo uboga. Wsparcie i pomoc rodzinom udzielane są głównie za pośrednictwem działań podejmowanych przez pracowników socjalnych. Zaledwie w jednej gminie funkcjonuje punkt poradnictwa specjalistycznego, natomiast reszta gmin udostępnia poradnictwo poprzez współpracę z różnymi innymi jednostkami. W czterech gminach funkcjonują placówki wsparcia dziennego prowadzone w zdecydowanej większości w postaci świetlic. W dwóch gminach w ogóle nie ma wspomnianych placówek. Żadna z gmin nie podejmuje bezpośredniej pracy z rodziną zagrożoną w postaci pracy asystenta rodziny lub pomocy rodziny wspierającej.

Pamiętając o obowiązkach nakładanych na gminy przez Ustawę o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej należy wziąć pod uwagę plany gmin w tym zakresie, które w latach 2012 – 2014 wyglądają następująco:

Tab. nr 3. Plany Ośrodków Pomocy Społecznej w zakresie wspierania rodziny³.

Siedziba Ośrodka Pomocy Społecznej	liczba zatrudnionych asystentów w rodzinie	liczba planowanych do zatrudnienia asystentów rodziny	liczba rodzin jaka zostanie objęta pomocą asystenta rodziny	liczba planowanych do przeszkolenia rodzin wspierających	liczba rodzin jaka zostanie objęta pomocą rodziny wspierającej	plany utworzenia nowych placówek wsparcia dziennego
Choszczno	1	0	20	0	0	tak
Pełczyce	0	1	20	5	20	nie
Recz	0	1	12	0	0	nie
Drawno	1	0	14	0	12	nie
Krzęcin	0	1	20	0	5	nie
Bierzwnik	1	0	20	0	0	nie

Powyższe dane wskazują, że pomimo dużej liczny rodzin korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej plany tych jednostek w zakresie realizacji wspierania rodziny wydają się być znacznie niewystarczające. Wszystkie Ośrodki zakładają zatrudnienie w przeciągu trzech najbliższych lat po jednym asystencie rodziny, który zajmował się będzie liczbą rodzin nie większą niż 20. Zaledwie jeden Ośrodek deklaruje gotowość przeszkolenia rodzin wspierających, które obejmą swoją opieką 20 rodzin potrzebujących pomocy. Pozostałe Ośrodki nie planują przeprowadzania szkoleń dla rodzin wspierających. Tym bardziej niepokojącym jest fakt, iż niektóre Ośrodki deklarują jednocześnie objęcie pomocą rodziny wspierającej pewną część rodzin korzystających z pomocy tych ośrodków.

Ponadto wszystkie Ośrodki zapewniają rodzinom korzystającym z ich usług dostęp do poradnictwa specjalistycznego. Jeden z Ośrodków prowadzi w tym zakresie Punkt Interwencji Kryzysowej, natomiast pozostałe jednostki posilkują się innymi instytucjami zatrudniającymi specjalistów mogących świadczyć takie usługi, wymieniając tu między innymi: Punkt Interwencyjno-Mediacyjny „Pomoc dziecku i rodzinie” w Choszcznie, Klub Integracji Rodzin, Klub Integracji Społecznej czy Środowiskowy Dom Samopomocy. Potrzeby w zakresie poradnictwa specjalistycznego nie są w pełni zaspokojone, a i plany w tym zakresie nie są czynione ze względu na brak dostępnych środków finansowych.

2.1.2. Oświata.

Współpraca z przedszkolami i szkołami ma na celu wzmocnienie funkcji wychowawczych rodziny, a w przypadku rodzin wykazujących większe niż przeciętnie kłopoty i trudności wychowawcze powinno się kłaść szczególny nacisk na współdziałanie instytucji oświatowej z innymi jednostkami zajmującymi się tą rodziną. Zadaniem systemu oświaty jest zapewnienie szczególności wspomaganie wychowawczej roli rodziny, umożliwianie zdobycia wykształcenia, opieka nad uczniami pozostającymi w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, tworzenie warunków do rozwoju zainteresowań i uzdolnień oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego.

Infrastruktura przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjalnych działających na terenie poszczególnych gmin wygląda następująco:

Tab. nr 4. Liczba przedszkoli oraz szkół szczebla gminnego w poszczególnych gminach⁴.

Gmina	Przedszkola/oddziały przedszkolne	Szkoły podstawowe	Szkoły gimnazjalne	Szkoły specjalne
Choszczno	4	6	1	1
Pełczyce	1	4	2	0

Recz	1	2	1	0
Drawno	1	1	1	1
Krzęcin	1	3	1	0
Bierzwnik	1	3	1	0

Powyższe zestawienie pokazuje, iż liczba szkół podstawowych jest dość dobrze rozwinięta na terenie całego powiatu. Niedostateczną liczbę stanowią natomiast szkoły gimnazjalne, które znajdują się jedynie w miastach gminnych zarówno tych mniejszych jak i tych większych.

2.2. Jednostki o zasięgu powiatowym.

2.2.1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie - Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Choszczynie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszczynie stanowiło dotychczas wyłączną jednostkę, która jako jednostka organizacyjną Powiatu Choszczeńskiego, zgodnie z art. 112 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2008 r. Nr 115, poz. 728, z późn. zm.) realizowała zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej. Tym samym jednostka ta jako jedyna odpowiedzialna była za realizację zadań związanych z rodzinną opieką zastępczą oraz usamodzielnianiem wychowanków. Zgodnie z nową ustawą obowiązki powiatu w zakresie pieczy zastępczej powierzone zostały Organizatorowi Rodzinnej Pieczy Zastępczej, którego funkcje w Powiecie Choszczeńskim pełni PCPR w Choszczynie.

Biorąc pod uwagę zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dotyczące oddzielenia zadań finansowania pieczy zastępczej oraz zadań wspierania i pomocy udzielanych rodzinom zastępczym powołano w Centrum dwa zespoły: Zespół ds. Pieczy Zastępczej oraz Zespół ds. Świadczeń.

Do zadań Zespołu ds. Świadczeń w zakresie pieczy zastępczej należy:

1. przyznawanie świadczeń dla rodzin zastępczych,
2. prowadzenie spraw dotyczących odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej,
3. sporządzanie umów i decyzji administracyjnych,
4. sprawozdawczość finansowa,
5. współpraca z gminami w zakresie ponoszenia wydatków na pieczę zastępczą.

Do zadań Zespołu ds. Pieczy Zastępczej w należy:

1. nabór , kwalifikacja i szkolenia kandydatów do pełnienia roli rodzinnej pieczy zastępczej,
2. wielokierunkowa pomoc i wsparcie udzielane rodzinnej pieczy zastępczej,
3. współpraca ze środowiskiem lokalnym oraz ośrodkami adopcyjnymi w zakresie pieczy zastępczej,
4. ocena i opiniowanie rodzinnej pieczy zastępczej,
5. prowadzenie odpowiednich rejestrów,
6. sprawozdawczość.

2.2.2. Szkolnictwo ponadgimnazjalne.

Na terenie Powiatu funkcjonuje kilka szkół państwowych oraz prywatnych prezentujących bogatą ofertę edukacyjną dla osób chcących kształcić się w systemie dziennym, wieczorowym oraz zaocznym. Oferta ta skierowana jest tak do młodzieży, jak i osób dorosłych mających na celu podwyższenie swoich kwalifikacji. Kształcenie odbywa się na poziomie zawodowym, średnim, technicznym oraz pomaturalnym.

Tab. nr 5. Liczba szkół ponadgimnazjalnych w poszczególnych gminach⁵.

Gmina	Szkoły ponadgimnazjalne publiczne	Szkoły ponadgimnazjalne niepubliczne
Choszczno	3	2
Pełczyce	0	0
Recz	0	1
Drawno	0	0
Krzęcin	0	0
Bierzwnik	0	2

2.2.3. Inne instytucje i służby włączone do wspierania rodziny i pieczy zastępczej.

Na terenie Powiatu Choszczeńskiego funkcjonuje szereg różnorodnych jednostek, instytucji i służb zobowiązanych przepisami prawa do szeroko rozumianego wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, z którymi współpraca konieczna jest do pełnego i prawidłowego udzielania pomocy całym rodzinom.

2.2.4. Organizacje pozarządowe.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przewiduje możliwość współpracy w zakresie realizacji zadań z środowiskiem lokalnym ze szczególnym uwzględnieniem organizacji społecznych, kościołów oraz innych związków wyznaniowych. Zadania realizowane przez te organizacje mogą stanowić bardzo cenne źródło wsparcia dla podmiotów publicznych, dlatego też konieczna jest współpraca funkcjonujących na terenie naszego powiatu organizacji społecznych z jednostkami publicznymi.

W Powiecie Choszczeńskim funkcjonuje szereg organizacji pozarządowych w postaci kół gospodyń wiejskich, klubów, stowarzyszeń czy towarzystw. Działalność tych podmiotów nakierowana jest głównie na udzielanie wsparcia i pomocy własnym członkom. Organizacje te nie podejmują szerszego zakresu tematycznego, zwłaszcza związanego z koniecznością mierzenia się z problemami dziecka i rodziny doświadczających trudności.

3. CHARAKTERYSTYKA RODZICIELSTWA ZASTĘPCZEGO POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO.

Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu choszczeńskiego w latach 2009-2011 bardzo nieznacznie zmniejszyła się, co obrazuje poniższe zestawienie. W 2009 roku łączna liczba rodzin zastępczych wynosiła 75, a pod ich opieką pozostawało 113 dzieci, natomiast w roku 2011 utworzono o 13 rodzin mniej, umieszczając w nich jednocześnie o 31 dzieci mniej. Poniższe dane pokazują również, że we wszystkich latach zdecydowaną większość rodzin zastępczych tworzą rodziny spokrewnione z dzieckiem. Liczba rodzin zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem na przestrzeni trzech lat zdecydowanie spadła. Stałą liczbę tworzą zawodowe niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze: wielodzietna i o charakterze pogotowia rodzinnego, choć liczba przebywających pod ich opieką dzieci jest różna z tendencją spadkową. Na terenie Powiatu Choszczeńskiego nie funkcjonuje natomiast specjalistyczna zawodowa rodzina zastępcza. Zauważyć należy, iż spadek liczby tworzonych rodzin zastępczych związany jest ze zmniejszającą się liczbą dzieci, które wymagają umieszczenia poza rodziną biologiczną. Wynikiem takiej sytuacji jest wieloletnia współpraca PCPR w Choszcznie z Ośrodkami Pomocy Społecznej poszczególnych gmin nakierowana na udzielanie pomocy rodzinom naturalnym.

Tab. nr 4. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w latach 2009 – 2011⁶.

Forma rodziny zastępczej	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych
2009 rok		
Spokrewniona z dzieckiem	66	85
Niespokrewniona z dzieckiem	7	8
Wielodzietna zawodowa niespokrewniona z dzieckiem	1	8
Specjalistyczna zawodowa niespokrewniona z dzieckiem	0	0
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego	1	12
<i>Ogółem</i>	<i>75</i>	<i>113</i>
2010 rok		
Spokrewniona z dzieckiem	59	76
Niespokrewniona z dzieckiem	4	5
Wielodzietna zawodowa niespokrewniona z dzieckiem	1	9
Specjalistyczna zawodowa niespokrewniona z dzieckiem	0	0
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego	1	5
<i>Ogółem</i>	<i>65</i>	<i>94</i>
2011 rok		
Spokrewniona z dzieckiem	58	82
Niespokrewniona z dzieckiem	2	3
Wielodzietna zawodowa niespokrewniona z dzieckiem	1	5
Specjalistyczna zawodowa niespokrewniona z dzieckiem	0	0
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego	1	1
<i>Ogółem</i>	<i>62</i>	<i>82</i>

Ważnym zagadnieniem wydaje się być wiek opiekunów zastępczych. Dane zawarte w poniższym zestawieniu wskazują, że we wszystkich latach ponad połowa opiekunów zastępczych spokrewnionych z dzieckiem stanowią osoby w wieku powyżej 50 lat. Następną, o wiele mniej liczną grupą wiekową podejmującą się opieki nad dziećmi są osoby w wieku od 30 do 50 roku życia, których liczba w roku 2011 nieznacznie wzrosła w porównaniu do lat 2009 - 2010. Niewielką część opiekunów stanowią natomiast osoby w wieku do 30 roku życia.

Wiek opiekunów zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem jest wyższy niż 30 lat, ale nie przekracza wieku lat 70. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku od 31 do 50 lat, których liczba w 2011 roku spadła w porównaniu do lat poprzednich. Kolejną niewielką grupą opiekunów zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem są osoby w wieku od 51 do 70 lat, których liczba w 2011 roku zwiększyła się o jednego opiekuna w porównaniu do lat poprzednich. Zauważyć należy jednak, iż spadek liczby opiekunów w roku 2011 z drugiego przedziału wiekowego i wzrost o taką samą liczbę ilości opiekunów w przedziale trzecim wiązać się może z osiągnięciem przez poszczególne rodziny wieku predysponującego do umieszczenia w wyższym przedziale wiekowym. Oznacza to wówczas, iż liczba opiekunów zastępczych niespokrewnionych z dzieckiem na przestrzeni lat 2009-2011 utrzymywała się niemalże na identycznym poziomie.

Wnioskować można więc, że opiekunami dzieci pozbawionych pieczy rodziców biologicznych zostają w znacznej części inni najbliżsi członkowie rodziny dziecka w postaci dziadków,

pradziadków i rodzeństwa. Najmniejszy odsetek opiekunów zastępczych spokrewnionych z dzieckiem stanowi więc wujostwo. Natomiast opiekunami zastępczymi niespokrewnionymi z dzieckiem zostają głównie osoby w wieku średniej dorosłości.

Tab. nr 5. Liczba spokrewnionych z dzieckiem opiekunów zastępczych⁷.

Przedział wiekowy opiekunów zastępczych	Liczba opiekunów zastępczych w poszczególnych latach.		
	2009 rok	2010 rok	2011 rok
do 30 roku życia	6	6	6
od 31 do 50 lat	10	9	15
od 51 do 70 lat	26	26	25
71 lat i więcej	5	4	5

Tab. nr 6. Liczba niespokrewnionych z dzieckiem opiekunów zastępczych⁸.

Przedział wiekowy opiekunów zastępczych	Liczba opiekunów zastępczych w poszczególnych latach.		
	2009 rok	2010 rok	2011 rok
do 30 roku życia	0	0	0
od 31 do 50 lat	3	4	2
od 51 do 70 lat	1	1	2
71 lat i więcej	0	0	0

Biorąc pod uwagę fakt, iż piecza zastępcza jest jedynie czasowym zapewnieniem opieki dzieciom jej potrzebującym, koniecznym jest zwrócenie uwagi na sposoby rozwiązywania sytuacji dzieci trafiających do rodzin zastępczych. Z danych PCPR w Choszczynie wynika, iż w latach 2009-2011 część dzieci, w związku z wielokierunkową pracą podejmowaną z ich rodzicami biologicznymi oraz samymi dziećmi, powróciła do swoich środowisk naturalnych.

Kolejna część wychowanków rodzin zastępczych wstępowała w proces usamodzielniania się. Dzieci z uregulowaną sytuacją prawną zostały objęte adopcją.

4. ZAŁOŻENIA PROGRAMU.

Dzieci i młodzież trafiające do pieczy zastępczej w znacznej części wywodzą się z niedostosowanych społecznie i patologicznych środowisk. Niejednokrotnie doświadczyły zagrożenia własnego życia i zdrowia, bądź były świadkami sytuacji zagrażających innym osobom, były zaniedbywane i porzucane. Doświadczenia te deprymująco wpłynęły na rozwój dzieci, a brak niwelowania skutków traumatycznych przeżyć w znaczący sposób może odciskać się na przyszłym życiu ich samych oraz ich rodzin. Zdarza się też, że dzieci zostają pozbawione opieki rodziców biologicznych ze względu na śmierć obojga rodziców, co prowadzi do równie destruktywnych konsekwencji rozwojowych. Trudne, często dramatyczne przeżycia oraz pozostawiane samym sobie powodują, że dzieci i młodzież trafiający do pieczy zastępczej potrzebują wielokierunkowego wsparcia i pomocy specjalistycznej w pogodzeniu się z doświadczeniami swojego życia oraz wypracowaniu nowych sposobów postępowania, myślenia i działania. Jako pierwsi w tej niełatwej drodze towarzyszą im wychowankowie opiekunowie zastępczy. To oni dzięki doświadczeniu, wiedzy, cierpliwości i wielkiemu oddaniu dla drugiego człowieka starają się skierować młodych ludzi na odpowiednią drogę życiową.

Pamiętając o trudnościach i przeciwnościach z jakimi spotykają się w życiu codziennym opiekunowie zastępczy, ich rodziny oraz trafiający do tych rodzin wychowankowie poprzez

opracowanie i realizację Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2012-2014 wychodzimy im naprzeciw.

Idea, która przyświeca opracowaniu i realizacji Programu jest stworzenie rozwiązań sprzyjających rozwijaniu rodzinnej pieczy zastępczej odpowiadającej potrzebom dzieci, podejmowanie działań osłonowych zapobiegających izolacji rodzin zastępczych, wyprowadzaniu rodzin zastępczych oraz ich wychowanków z obszaru marginalizacji społecznej, a także podejmowanie działań profilaktycznych, prewencyjnych, edukacyjnych czy terapeutycznych na rzecz wspierania wszystkich członków rodzin zastępczych. Proponowane kierunki rozwoju w ramach Programu doprowadzić mają do trwałych zmian w świadomości rodziców napotykających na trudności życiowe i wychowawcze, ze szczególnym uwzględnieniem opiekunów zastępczych oraz ich wychowanków. Zmiany te sprzyjać mają umacnianiu i rozwijaniu samoświadomości i samorealizacji, poczucia własnej wartości i godności, umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym, odpowiedzialności za działania i decyzje własne oraz odpowiedzialności za drugiego człowieka, a także umiejętności kreowania własnego życia. Celem proponowanych działań ma stać się również otwarta postawa społeczności naszego powiatu wobec rodzin mających trudności i dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych, przychylność w odniesieniu do rodzicielstwa zastępczego, akceptacja społeczna wychowanków opuszczających rodziny zastępcze oraz wzbudzenie chęci niesienia pomocy poprzez tworzenie rodzin zastępczych.

Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2012-2014 nakreśla priorytety i kierunki działań profilaktycznych, interwencyjnych i utrwalających, które podejmowane będą w obrębie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów niepublicznych.

W procesie wdrażania i realizacji Programu instytucją koordynującą i wykorzystującą istnienie wielu innych podmiotów będzie Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Choszcznie.

5. CELE PROGRAMU.

Celem strategicznym Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2012-2014 jest wspieranie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Choszczeńskiego.

Cel strategiczny realizowany będzie poprzez wdrażanie celów szczegółowych, które wskazywały będą kierunki podejmowanych działań służących rozwijaniu i usprawnianiu systemu rodzinnej pieczy zastępczej.

- Cel szczegółowy: tworzenie warunków dla skutecznego rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej:
 - współpraca z różnymi instytucjami – ze szczególnym uwzględnieniem ośrodków pomocy społecznej - służbami, organizacjami pożytku publicznego czy związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania wsparcia i pomocy rodzinom zastępczym oraz ich wychowankom,
 - propagowanie w środowisku lokalnym idei rodzinnej pieczy zastępczej,
 - inicjowanie powstawania społecznych ruchów wspierania rodzicielstwa zastępczego,
 - prowadzenie naboru oraz kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka.
- Cel szczegółowy: zapewnienie stabilności finansowej rodzin zastępczych oraz usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych:
 - zabezpieczenie środków finansowych na realizację świadczeń i zadań, o których mowa w Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
- Cel szczegółowy: zapewnienie systemu szkoleń:
 - organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
 - organizowanie szkoleń dla rodzin pomocowych,
 - organizowanie szkoleń dla już funkcjonujących rodzinnych form pieczy zastępczej

mających na celu podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz uzupełnianie wiedzy z zakresu przepisów prawnych dotyczących pełnionej funkcji, zgodnie z potrzebami rodzin zastępczych,

- szkolenie i podnoszenie kwalifikacji osób pracujących w obszarze rodzicielstwa zastępczego.

➤ Cel szczegółowy: rozwój infrastruktury wspierającej:

- organizowanie profesjonalnej pomocy i wsparcia dla rodzin zastępczych oraz kandydatów do pełnienia funkcji opiekuna zastępczego ze strony psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, mediatora w formie poradnictwa, konsultacji i terapii,
- dążenie do utworzenia powiatowej jednostki poradnictwa specjalistycznego,
- organizowanie psychologiczno-pedagogicznej działalności diagnostyczno-konsultacyjnej dla kandydatów do pełnienia funkcji opiekuna zastępczego,
- organizowanie pomocy prawnej dla rodzin zastępczych,
- tworzenie grup samopomocowych dla opiekunów zastępczych oraz dzieci z rodzin zastępczych.

6. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU ORAZ ICH LIMITY.

Cel główny Programu zakłada rozwój rodzinnej pieczy zastępczej tak w zakresie już istniejących rodzin zastępczych, jak i tworzenia nowych form rodzinnej pieczy zastępczej. Niektóre spośród działań podejmowanych w zakresie realizacji celów szczegółowych, ze względu na ich zakładane rezultaty, wymagają stopniowego i systematycznego wdrażania. Do działań tych zaliczyć należy powstawanie nowych form rodzinnej pieczy zastępczej, dlatego też konieczne jest określenie limitów liczbowych efektów tychże działań.

Tab. Nr 8. Coroczny limit efektów działań podejmowanych w zakresie rozwoju systemu pieczy zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na przestrzeni lat 2012-2014⁹.

L.P.	Rodzaj działania.	Limit liczbowy w roku		
		2012	2013	2014
1.	Zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych	2	3	3
2.	Utworzenie rodzinnego domu dziecka	0	0	1
3.	Podpisanie umów z rodzinami pomocowymi	1	2	3
4.	Pozyskanie kandydatów do pełnienia roli rodziny zastępczej zawodowej	4	4	4
5.	Pozyskanie kandydatów do pełnienia roli rodziny zastępczej niezawodowej	2	2	2

Ponadto poprzez realizację działań zawartych w poszczególnych celach zakłada się osiągnięcie rezultatów takich jak:

- stworzenie spójnego i wielokierunkowego rozumienia rodzinnej pieczy zastępczej przez przedstawicieli podmiotów działających w tym zakresie,
- wypracowanie systemu ścisłej współpracy profesjonalistów zajmujących się rodzinną pieczą zastępczą,
- rozwój edukacji społecznej w zakresie idei i funkcji rodzicielstwa zastępczego, budowanie przychylniej postawy społeczności lokalnej wobec rodzin zastępczych,
- poprawa funkcjonowania opiekunów zastępczych oraz ich wychowanków w otaczającej rzeczywistości społecznej oraz w życiu codziennym,
- pozyskiwanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- powstawanie nowych rodzin zastępczych zawodowych, niezawodowych oraz rodzinnego domu dziecka,

- poprawa zaplecza finansowego rodzin zastępczych oraz przebywających pod ich opieką wychowanków,
- zwiększanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych i poziomu wiedzy rodzin zastępczych,
- wielokierunkowe przygotowywanie kandydatów do pełnienia roli opiekunów zastępczych,
- zwiększanie wiedzy profesjonalnej kadry pracującej na rzecz rodzicielstwa zastępczego,
- udzielanie adekwatnego do potrzeb profesjonalnego wsparcia i pomocy rodzinom zastępczym oraz kandydatom do pełnienia funkcji opiekuna zastępczego lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

7. BENEFICJENCI I REALIZATORZY PROGRAMU.

Program skierowany jest do:

- całej społeczności lokalnej Powiatu Choszczeńskiego,
- dzieci pozbawionych całkowicie lub częściowo opieki rodziców biologicznych,
- osób pełniących funkcję opiekunów zastępczych oraz ich rodzin,
- usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka,
- rodzin pełniących funkcję rodzin pomocowych,
- osób pracujących zawodowo w obszarze pieczy zastępczej,
- przedstawicieli organizacji pozarządowych działających w obszarze wspierania pieczy zastępczej.

Głównym realizatorem Programu jest Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie, który zadania związane z zapisami powyższego Programu wypełniał będzie na zasadzie współpracy z:

- Miejsko-Gminnymi i Gminnymi Ośrodkami Pomoc Społecznej,
- Punktem Interwencyjno-Mediacyjnym „Pomoc dziecku i rodzinie” w Choszcznie,
- Poradnią Psychologiczno - Pedagogiczną w Choszcznie,
- instytucjami oświatowymi działającymi na terenie Powiatu Choszczeńskiego,
- Sądem Rejonowym w Choszcznie i jego organami pomocniczymi,
- Komendą Powiatową Policji w Choszcznie,
- Prokuraturą Rejonową w Choszcznie,
- Publicznym Ośrodkiem Adopcyjnym w Szczecinie,
- rodzinami zastępczymi i pomocowymi,
- podmiotami leczniczymi,
- organizacjami pozarządowymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi.

8. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU.

Środki finansowe na realizację Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Choszczeńskim na lata 2012-2014 pozyskiwane będą z różnych źródeł, w tym z:

- budżetu Powiatu Choszczeńskiego,
- budżetu innych powiatów,
- budżetu samorządów szczebla gminnego,
- budżetu państwa,
- odpłatności rodziców biologicznych,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- sponsorów oraz innych możliwych źródeł.

9. EWALUACJA I SPRAWOZDAWCZOŚĆ PROGRAMU.

Realizacja Programu prowadzona będzie do końca 2014 roku, dlatego też po tym okresie dokonana zostanie ewaluacja Programu, która stanie się podstawą sporządzenia sprawozdania.

Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej - Powiatowe Centrum pomocy Rodzinie w Choszczynie na podstawie zebranej dokumentacji dokona ewaluacji Programu w postaci oceny stopnia realizacji poszczególnych celów, skuteczności podejmowanych działań oraz zaangażowania realizatorów. Sporządzi również sprawozdanie z realizacji Programu, które przedłoży Radzie Powiatu w terminie do końca czerwca 2015 roku.

¹ Źródło: informacje otrzymane od MGOPS w Choszczynie, MGOPS w Pełczycach, MGOPS w Reczu, MGOPS w Drawnie, GOPS w Krzęcinie, GOPS w Bierzwniku.

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ Źródło: www.bip.choszczno.pl, www.bip.pełczyce.pl, www.bip.recz.pl, www.bip.drawno.pl, <http://szkolypowiatchoszczenski.szkolnictwa.pl/>

⁵ Źródło: www.bip.choszczno.pl, www.bip.pełczyce.pl, www.bip.recz.pl, www.bip.drawno.pl, <http://szkolypowiatchoszczenski.szkolnictwa.pl/>

⁶ Źródło: Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Choszczynie.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

⁹ Źródło: opracowanie własne.